

Fiziskās attīstības saistība ar runas attīstību

Marija Vasalauskiene,

*Fragments no VPP INOSOCTEREHI ietvaros izstrādātā
maģistra darba*

*„10-11 gadus vecu skolēnu ar valodas traucējumiem saistītās runas
pilnveide internātpamatskolā”*

Skolēna fiziskai attīstībai ir milzīga nozīme personības veidošanās. Bez pietiekamas vai pareizas fiziskās attīstības, psihiskā attīstība nevar noritēt veiksmīgi. Cilvēku anatomiski fizioloģiskā attīstība lielā mērā ietekmē personības attīstību un izmaiņas, jo cilvēki ir bioloģiskas būtnes. Fiziskā un garīgā veselība ir cieši saistītas un, rodoties problēmām fiziskajā veselības stāvoklī, nereti rodas problēmas arī garīgajā veselības stāvoklī un otrādi (Špona, 2001).

Runas attīstības aspektā uzmanība fiziskajai attīstībai un veselībai tiek pievērsta, jo tiek uzskatīts, ka daudzi faktori, kuri veicina bērna fizisko attīstību, stimulē arī valodas un garīgo attīstību. (Stangaine, 2012). Fiziskā veselība – tas ir dabisks organisma stāvoklis, kad visi orgāni un sistēmas normāli funkcionē.

Kustība ir organisma iedzimta nepieciešamība, tāpēc skolēna veselības saglabāšanai nepieciešams radīt apstākļus, kuri nodrošina maksimālu kustību aktivitāti (Stangaine, 2012). Kustībās ir iespēja paust savus pozitīvos emocionālos pārdzīvojumus, kā arī atbrīvoties no spriedzes, negatīvām emocijām (Bankl, Mayr, Witoszynskuj, 2009). Turklāt kustība veicina skolēna prasmes paust darbībā apgūto un saprasto, tādējādi nostiprinot jauno informāciju un pieredzi (Hannaford, 2004).

Ir pierādīts, ka daudzveidīgu kustību ietekmē uzlabojas bērna galvas smadzeņu un nervu darbība, elpošana, asinsrite un vielmaiņa. Viņam rodas možs un dzīvespriecīgs garastāvoklis, visi dzīvības procesi noris aktīvāk. Apziņa, ka ietekme uz fizisko aktivitāti bērnam ir iedzimta, ka to nevajag bremsēt, pārveidot vai apslāpēt, novedusi pie fiziskās audzināšanas modeļa, kas atzīst un respektē šo tieksmi uz fizisko aktivitāti (Stangaine, 2012).

Fiziskā attīstība, tostarp fiziskais līdzsvars, tāpat kā valodas traucējumi var ietekmēt skolēnu mācību sasniegumus un socializāciju nākotnē. Pētījumu par valodas traucējumu saistību ar socializāciju, tostarp ar emocionālo un sociālo līdzsvaru ir salīdzinoši daudz (Kauliņa & Tūbele, 2011, Reed, 2004, Ušča, Ļubkina, 2013), to saistība ar fizisko līdzsvaru pētīta salīdzinoši maz. Ir uzskats, ka valodas traucējumi bieži korelē ar kustību traucējumiem (Cermak, Ward, Ward, 1989). Citā pētījumā, kurā bija iesaistīti 735 bērni ar motorikas problēmām,

dati liecina, ka 33,7% bērnu bija blakusdiagnozes, visbiežāk tie bija runas un valodas traucējumi (Pieters et al., 2011). Ir pētījumi, ka bērniem ar ierobežotām vestibulārās sistēmas funkcijām ir lēnāks lasīšanas ātrums (Breswell, Rine, 2006).

Līdzšinējie pētījumi Latvijas skolās ļauj secināt, ka trūkst fizisko aktivitāšu. 2014. gada pētījumā par 11-14 gadu veciem pusaudžiem secināts, ka pietiekama fiziskā aktivitāte (katru dienu vismaz 60 minūtes) ir tikai 18,5% skolēnu (22,0% zēnu un 15,3% meiteņu) (Pudule, 2015). Rezultātā nenostiprinās muskuļi, ka ir viens no priekšnosacījumiem, lai saglabātu fizisko līdzsvaru. Mazkustīgums rada lieko svaru, kas ietekmē līdzsvaru. 2014. gadā liekais svars tika konstatēts 24 % 13 gadus veciem zēniem un 17 % meiteņu (Pudule, 2015).

Literatūra

- Bankl, I., Mayr, M., Witoszynskij, E. (2009). *Lebendiges Lernen*. Wien: G&G Verlagsgesellschaft mbH. 2s78S.
- Breswell, J, Rine, R.M. (2006). Evidence that vestibular hypofunction affects reading acuity in children. *International Journal of Pediatric Otorhinolaryngology, Volume 70, Issue 11*, pp.1957-1965. DOI: <http://dx.doi.org/10.1016/j.ijporl.2006.07.013>
- Cermak, S.A., Ward, E.A., & Ward, L.M. (1989). The Relationship Between Articulation Disorders and Motor Coordination in Children. *American Journal of Occupational Therapy, Vol. 40*, 546-550.
- Hannaford, C. (2004). *Bewegung - das Tor zum Lernen*. Kirchzarten bei Freiburg: VAK Verlag. 334 S.
- Kauliņa, A., Tūbele, S. (2011). Specifisku lasīšanas traucējumu simptomi pedagoģiskajā procesā. *Sabiedrība, integrācija, izglītība. Starptautiskās zinātniskās konferences materiāli 2011. gada 27.-28.maijs. I daļa*. 383.-393. lpp.
- Pieters, S, De Block, K., Scheiris, J., Eyssen, M., Desoete, A., Deboutte, D., Van Waelvelde, H., Roeyers, H. (2011) How common are motor problems in children with a developmental disorder: rule or exception?. *Child: Care Health Development. Volume 38, Issue 1*, 139–145. DOI: 10.1111/j.1365-2214.2011.01225.x
- Pudule, I. (2015). *Skolēnu veselības paradumi. Latvijas skolēnu veselības paradumu pētījums. 2013./2014. mācību gada aptaujas rezultāti un tendencijas*. Rīga, Slimību profilakses un kontroles centrs, 11.-30.lpp.
- Reed, V.A. (2004). *Introduction to Children with Language Disorders*. Allyn & Bacon, Inc.
- Stangaine, I. (2014). *Pirmsskolas vecuma bērna dialogrunas attīstība rotaļās*. Pieejams http://www.rpiva.lv/pdf/prom/is_darbs.pdf
- Špona, A. (2001). *Audzināšanas teorija un prakse*. Rīga: RaKa.
- Ušča, S., Ļubkina, V. (2013). *Pusaudžu ar valodas traucējumiem komunikatīvās kompetences attīstība*. Rēzekne, Rēzeknes Augstskola.